

Slobodan Despot

Mierea

roman

Traducere din limba franceză
de Florica Ciodaru-Courriol

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DESPOT, SLOBODAN

Mierea / Slobodan Despot ; trad.: Florica Ciodaru-Courriol. - București : Tracus Arte, 2017
ISBN 978-606-664-784-7

I. Courriol, Florica (trad.)

821.16

traduki

Această carte a apărut cu sprijinul oferit de TRADUKI, o rețea pentru promovarea literaturii din care fac parte Ministerul Federal pentru Europa, Integrare și Afaceri Externe al Republicii Austria, Ministerul Afacerilor Externe din Republica Federală Germania, Fundația Culturală Elvețiană Pro Helvetia, KulturKontakt Austria (din însărcinarea Cancelariei Federale a Republicii Austria), Goethe-Institut, Agenția Slovenă de Carte JAK, Ministerul Culturii din Republica Croația, Resortul pentru Cultură al guvernului Principatului Liechtenstein, Fundația Culturală Liechtenstein, Ministerul Culturii din Republica Albania, Ministerul Culturii și Informației din Republica Serbia, Ministerul Culturii din România, Ministerul Culturii din Muntenegru, Târgul de Carte de la Leipzig și Fundația S. Fischer.

Slobodan Despot, *Le miel*

© Éditions Gallimard, Paris, 2014

© of the translation: S. Fischer Foundation by order of TRADUKI

© Tracus Arte, 2017, pentru această ediție

www.tracusarte.ro

Editura Tracus Arte

București, str. Sava Henția nr. 2, sector 1

Slobodan Despot

Mierea

roman

Traducere din limba franceză
de Florica Ciodaru-Courriol

2017

Slobodan Despot (n. 1967, Sremska Mitrovica, Voivodina, fosta Iugoslavie, astăzi Serbia) s-a stabilit încă din copilărie (1973) în Elveția, unde trăiește și astăzi. Eseist francofon, cu un gust special pentru literatură și scris, este fondatorul Editurii Xenia. A colaborat peste cincisprezece ani cu fondatorul editurii l'Âge d'Homme, pentru care a tradus numeroase cărți.

Mierea este primul său roman.

*Suzanei, născută într-o țară
pe care nu a văzut-o niciodată*

1

Sunt țări în care autobuzele au o viață mai lungă decât cea a frontierelor.

Înlănțuirea crizelor ce s-au abătut asupra Iugoslaviei, i-au spulberat umilului servitor al liniei 67 orice urmă de speranță de a avea vreun înlocuitor. Elefantul metalic, muiat de sudoarea corpurilor, umanizat de uzură, sfârși prin a-și da duhul într-un zgomot îngrozitor de scrâșneli, la jumătatea drumului, pe rocada autorutieră care leagă cartierele noi din câmp cu vechiul oraș istoric retras pe vârful stâncos. Pasagerii, de două ori mai mulți decât putea cuprinde vehiculul, luară cunoștință de întâmplare fără să se enerveze. Figurile lor, până atunci impasibile și împietrite ca într-un ascensor, se destinseră, iar ciorchinele celor agățați se transformă brusc într-o hârâitoare întrunire de familie. Se auziră câteva critici la adresa transporturilor urbane, a Națiunilor Unite, a guvernului și a sorții, apoi oamenii coborâră și se rezemară de apărătoarele autostrăzii fumând în așteptarea camionului de depanare.

O femeie se desprinse din grup, îndepărtându-se grăbită în direcția celei mai apropiate ieșiri de pe autostradă. Pentru cei mai mulți dintre concetățenii

ei, să mergi un kilometru pe jos era o chestie de domeniul performanței sportive și necesita, fără discuție, o ținută adecvată. Ea era însă o persoană determinată care nu agreea fatalismul dezinvolt ce ținea loc de simț comun prin aceste părți ale globului. Asta ar fi a doua din cele trei circumstanțe ce stau la baza întâmplării ce urmează – prima fiind, bineînțeles, pana providențială, deși de loc improbabilă, a autobuzului.

De n-ar fi avut un caracter atât de independent, femeia nu ar fi pornit niciodată la drumul ce avea s-o conducă, câteva minute mai târziu, în calea lui Veselin K., numit și Vesko Prznica, altfel zis „Vesko Arțăgosul”. Lucrurile se întâmplară în felul următor.

Apropiindu-se de ieșirea din autostradă, femeia văzu o mașină oprită pe banda de urgență. Autoturismul, de fabricație germană, era aproape tot atât de vetust ca autobuzul și imobilizat poate din aceleași motive. Părea să fie încărcat până la refuz. Când femeia ajunse la vreo câteva zeci de pași, conducătorul mașinii țâșni afară din ea. Începu să-i dea târcoale ca un nebun, târăbănind cu pumnii pe capotă și scuipând înjurături abjecte la adresa pasagerului său. În ciuda zgomotului de la circulație, femeia auzi îndeajuns de distinct pentru ca inima să înceapă să-i bată cu putere și genunchii să i se înmoaie.

„Ajunge, auzi? – striga tipul – ajunge, otravă bătrână, m-ai terminat, moșneag scofâlcit, o să-mi ții

tu mie lumânarea dacă nu-ți sucesc eu gâtul înainte, cu mâinile astea, mă auzi, cu mâinile mele!”

Striga și-și însoțea tirada cu lovituri de picior în portiera din dreapta, care și așa era oricum destul de boțită. Apoi deschise portbagajul încărcat cu tot felul de bidoane metalice de unde scoase manivela unui cric.

Femeia se oprise în loc, împietrită de frică. Ar fi vrut s-o ia la fugă. Mii de oameni treceau pe lângă ei aproape atingându-i cu mașinile, dar niciunui nu i-ar fi păsat, nimeni nu observa nimic. La câte văzuseră ei... De ce se nimerise să fie tocmai ea martoră la scena aia?

De ce eu?

„Cu ce o sa-mi plătești, măi, cuier de zdrențe? Răscumpără-ți căpățâna, dacă poți! E o nimica toată: prețul unei osii...”

Și își întări propunerea cu o lovitură răsunătoare de manivelă pe acoperișul automobilului. Instinctiv, femeia își îndesă capul între umeri în timp ce ochii i se umpleau de lacrimi.

De astă dată, zărghitul deschisese furios portiera pe care o mână nehotărâtă, descărnată, se încapățâna mașinal să nu-i dea drumul. „Trei sute de mărci nemțești, m-auzi, atât m-ai costat ultima dată: nu pretind nimic în plus. Trei sute de mărci dacă iei primul camion care va voi să oprească. Numai că nu ai banii ăștia, și nici n-o să faci rost vreodată de ei. Așa c-ar fi mai bine s-o scurtăm!”

Și în clipa în care femeia începu să scoțoască în poșetă cu mâinile tremurând, iată că intervine a treia componentă a miracolului: faptul că în chiar ziua aceea, nu, nu în ajun și cu atât mai puțin în ziua următoare, portofelul trecătoarei era burdușit cu suma puțin banală de exact trei sute de mărci. O avere pe timpurile acelea. Iar dacă avea atâția bani la ea exact în ziua respectivă, asta se explica doar prin faptul că femeii nu-i mai rămăseseră decât câteva ore până să-și plătească restanțele la taxe, dacă nu voia să se înceapă urmăriri penale. În realitate, luase nenorocitul acela de autobuz ca să se ducă să-și rezolve socotelile cu statul.

Ținând bancnotele în mână, se apropie cu pași grăbiți de mașină, și îl apucă pe turbat de brațul care ținea portiera. Brațul celălalt, cel care amenința cu manivela, se și avântă spre a răspunde agresivității când figura umflată și roșie, de la sângele ce i se urcase la cap de furie, se răsuci complet spre intrusă. Bărbatul holbă ochii, apoi îi fixă până devenirea strabici pe bancnotele ce apăruseră din senin sub nasul lui. Nici măcar nu avu timp să se întrebe cum ajunsese femeia aceea acolo.

Brațul înarmat se lăsă în jos și puse manivela pe capota mașinii.

„Tu ce dorești?

– Nimic, poftiți, este exact suma...

– Ce sumă?”

Înșfăcă totuși banii.

„Trei sute de mărci. Puteți să-i numărați!”

Bărbatul începu să pipăie banii, frecându-i între degete, cu un aer stupid. Îi număra și-n același timp se uita spre femeie cu ochi bănuitori.

La rândul ei, abia dacă îndrăznea să-și miște privirile de la bruta țâfnoasă. Cu coada ochiului începea să deslușească acum în interiorul mașinii o haină albastră, muncitorească, un pantalon uzat de flanelă, iar pe una din coapse, o mână slabă și agitată ca un pui de vrăbiuță. Mână de om bătrân muncit, cinstit și cuminte, îi suflă imediat intuiția, intuiția ei care îi era mereu mai rapidă decât gândirea.

„Pentru... Pentru ce? zise în fine omul pe un ton răutăcios, și parcă deja înmuiat.

– Pentru viața lui.”

Cum potopul lui de mânie se topea acum într-o mocirlă de jenă și de enervare, furiosul își ridică fața spre cer, pufăind și rotindu-și ochii în cap. Mimica lui părea să spună: „Doar n-ați crezut că eu voi...”

„Ca să-l lași în pace, rectifică femeia, tulburată. Ca să nu-l mai insulti pe omul ăsta bătrân.”

Individul emise câteva proteste ipocrite. Femeia ridică lent spre el niște ochi de un gri limpede, lungi și înguști, între pleapele căzute ce trădau o oboseală incurabilă.

Omul încetă să mai bodogănească și vâri banii în buzunar.

„Păi dacă e așa...”

Nehotărât, închise totuși portiera și se îndreptă spre portbagaj ca să ia de acolo triunghiul semnalizator de pană. Iar ea îndrăzni să-și arunce o

privire înăuntru și văzu ceea ce se aștepta să vadă: sub o șapcă de proletar, o ceafă bătoasă, un profil ascuțit în care nasul, bărbia și glota desenau colțuri îndrăznețe. Fără să-și miște capul, bătrânul îi aruncă o privire cu coada ochiului ce semăna cu a unui cal având un picior fracturat. O stare neplăcută de milă puse stăpânire pe ea.

Îi este rușine, își spuse femeia în gând. Îi fu rușine de rușinea lui, și se îndepărtă cu pași repezi.

2

„Obținusem cu mare greutate o prelungire de la fisc. A trebuit să mă lipsesc de-atâtea ca să adun banii aceștia. Cum am făcut rost a doua oară de suma asta, prefer nici să nu mă mai gândesc. Se întâmplă în viață să te rogi la cer, fără măcar să știi cui te adresezi... Dar cel mai greu a fost să explic gestul pe care l-am făcut. A trebuit să născocesc ceva, față de-ai mei, să mint, să folosesc tot felul de șiretlicuri. Să-i fac să creadă că era vorba de un împrumut, când eu nu știam nici măcar numele celor doi bărbați... Să mă dau mai puțin bună decât sunt în realitate... Și pe urmă să le mai suport și mustărările. Dacă bunul Samaritean ar reveni în ziua de azi printre noi, ar fi pus sub tutelă cu siguranță, îmi ziceam eu în gând. În fine: după câteva luni, uitasem de întâmplare.”

*

Povestea aceasta mi-a fost spusă de femeia care m-a îngrijit când corpul meu mi-a dat, pentru prima oară, semne de îngrijorare. O violentă durere la stomac mă condusese la urgențe, locul bizar unde

încetezi să mai fii o ființă umană sau un cetățean pentru a deveni o mașinărie stricată. Excluzând apendicita, *doftorii* sugeraseră un cancer la colon și dezbăteau acolo, în prezența mea, cu o pudoare de veterinar în mijlocul grajdului. A doua zi concluzia lor era că am, fără doar și poate, o intoxicație gravă pentru care existau, se pare, tratamente noi dar fastidioase.

În locul celor șase luni de cură grea și nesigură prescrisă de medici cu figuri de înmormântare, erborista aceasta mi-a luat răul cu mâna, în doar șase zile de dietă și de discuții pline de o bucurie reținută.

Vera vorbea ușor și rar, de parcă depunea cuvintele pe o cochilie de ou. Consultația ei se transformase repede într-o suită de parabole. Uitasem complet de gălca de deasupra vintrelor care-mi comprima măruntaiele.

Am verificat cu ocazia asta un adevăr pe care nu-l știam decât la modul abstract: realitatea se modifică în funcție de felul cum o privim. Privirea aceasta, oglindă a sufletului nostru, este chiar pârguia pe care o solicita Arhimede pentru a putea mișca universul. Ea are puterea de a vindeca boli, de a calma nebunia și de a jugula turbarea când emană de la o ființă împăcată cu ea însăși.

Dar una este să o crezi și s-o proclami, și alta să o vezi în plin proces de desfășurare.

Cert este că povestea asta mi-a schimbat opinia asupra politicii, a identității, moralei și istoriei. Mi-a permis să incorporez ființei mele o înțelepciune care

m-a sedus mereu la modul intelectual, fără să fi fost însă pătruns, copleșit de ea. O înțelepciune fără de țară și fără de bisericuțe pe care, cel mai concis, a exprimat-o tatăl lui Foucault: „Facem mai mult bine prin ceea ce suntem decât prin ceea ce facem.”

*

Cabinetul ei de plante medicinale era de fapt un apartament micuț luat cu chirie, prin care se perinda de dimineața până seara un șir neîntrerupt de pacienți. De pe rafturile ce-i înconjurau biroul, săculețe cu ierburi răspândeau un miros puternic și pur de farmacie pe care-l deturnau norii de fum de la tutunul ei.

„Cum poți fuma așa de mult, Vera, dumneata care impui atâtea privațiuni pacienților?”

Ea suflă câteva rotocoale și le urmărește cum se înalță spre tavan. Fără să-și ia ochii de la ele, începu să vorbească ca pentru sine:

„Tutunul e și el un aliment. Poate că mă va ucide, deocamdată însă mă ajută să trăiesc. Mă ține de gât, așa cum le țin pe femeile-girafe din Africa inelele acelea ale lor. Dacă li se scot, vor muri instantaneu...”

Asistenta intră s-o anunțe, pentru a treia oară, că pacienții se adunaseră cam mulți în mica sală de așteptare.

„Îngrijiți-vă să aibă destul ceai de plante, și stați liniștită. Graba strică treaba, e semn de la Necuratul, zic Latinii.”

Apoi, întorcându-se spre mine, își reluu discursul ciudat pe care nu se sfia să-l împodobească cu termeni savanți dacă îi permiteau să evite ocolișurile.

„Nu poți combate toate viciile deodată, nici să le smulgi până la ultimul. Ce avem mai bun de făcut, uneori, e să alegem: eu am optat pentru cel mai puțin mortal dintre ele.” O altă asistentă intră fără să mai bată la ușă și-i puse în față o hârtie pe care-o citi cu atenție. Îi restitui apoi hârtia tinerei asistente, însoțind-o de câteva instrucțiuni, apoi se întoarse spre mine.

„Trebuie să fim vigilenți cu pasiunile unice. Odată mi-a venit aici în cabinet o femeie într-o stare gravă. Nu suferea de nimic special, dar chiar și un orb ar fi văzut că era cu un picior în groapa. Cum aș descrie-o? Era un oximoron: adipoasă și slabă, palidă și roșie ca racul, copilăroasă și îmbătrânită înainte de vreme. Analizele medicale relevau curențe și excese care o epuizau. Medicii nu priceuseră ce-i cu ea, eu nici atât. Până la urmă i-am pus întrebarea pe care toți uitaseră să i-o pună: „Ce mâncați d-voastră?” S-a uitat la mine cu un aer prostesc de parcă o treziseră dintr-o dulce siestă. „Cutii, ce să mănânc? – Ce cutii? – Ravioli în bulion. – Și altceva? – Atât. Cutii de-alea galbene, știți.” La care adăugă numele unui furnizor național. Nu mânca nimic altceva decât chestia asta. Niciodată altceva.

Trăia singură, lucra acasă ca traducătoare juridică. Prea absorbită de lucru ca să mai aibă timp să socializeze. Seara pune la încălzit conserva care-i rămăsese de la prânz. „De când o țineți așa? am întrebat-o. – De șapte ani. – Dar înainte? – Îmi făceam omlete. Dar erau prea grase.” Cutiile acelea de conservă îi otrăviseră organismul. Dar trăia cu răul acesta. Si nu venise la mine din grija pentru sănătate ci pentru că voia să-și găsească un tip. Ne-au trebuit șase luni ca s-o recuperăm. Si cam tot pe atâtea ca s-o învățăm să mănânce corect.”

Făcu apoi o pauză, lăsând privirile să-i rătăcească pe tavan. Se gândea cu siguranță la fosta ei pacientă. Urmară câteva momente de tăcere, apoi spuse ca o concluzie:

„O asceză ca asta, un dispreț față de propriul corp ca acesta nu se întâlnesc decât la călugării cei mai îndârjiți. Te poți obișnui să trăiești numai cu apă și pâine. Corpul sfârșește prin a fabrica tot ceea ce i se refuză. Fenomen observabil la anahoreți, la prizonieri. Și la indiferenți. La aceia care coboară în mormânt înainte de a le suna ceasul. Spectrele vii, slabe sau grase, sunt mult mai frecvente decât s-ar crede.”

Se auzi soneria telefonului. Femeia ascultă îndelung nenorocirile și necazurile interlocutorului său. Era rândul meu să fac anticameră ca cei cinci sau șase pacienți adăpați cu tizănă de la începutul după-amiezii până acum.

„Vezi dumneata, reluă ea după ce închise telefonul, eu sunt la fel ca tânăra despre care povesteam.

N-am timp de nimicuri, așa că am eliminat cea mai mare parte dintre otrăvuri. Dar îmi mai rămâne una, una singură, care este cheia mea de boltă.”

Și încheie cu un surâs distant care-i îngustă și mai mult fanta ochilor. Îmi aducea aminte de o elegantă și foarte slabă actriță engleză al cărei nume nu-mi venea acum în minte.